

Den sociale arv har konsekvenser hele livet

De sociale skel, vi ser hos børn allerede ved fødslen og i de første leveår, danner for mange fundamentet til en livslang ulighed. Seniorforsker Rasmus Landersø fra ROCKWOOL Fondens Forskningsenhed har udarbejdet en figur, der gør det muligt at sammenligne forskelle mellem livsforløbet på tværs af ens sociale baggrund; fra fødsel over barndom og ungdom til voksenliv og alderdom.

Når forældre videregiver færdigheder, holdninger og personlighedstræk til deres børn, kalder vi det social arv. Men hvordan og hvornår gør social arv sig gældende?

Der er markante forskelle i børns karakteristika, evner og færdigheder på tværs af deres baggrund allerede tidligt i livet – endda helt fra fødslen. Disse gennemsnitlige forskelle ses på alle alderstrin og for en bred vifte af dimensioner, hvilket illustreres i nedenstående figur, der viser, hvordan social arv fastholder forskelle og ulighed på tværs af generationer. For selvom det danske velfærdssamfund har forsøgt at skabe lige adgang til grundlæggende ydelser i mere end en generation, viser resultaterne, at der stadig eksisterer markante forskelle i livsvilkår og livsforløb alt efter, hvilken social baggrund man er født med: Konsekvenserne af social arv og manglende social mobilitet gør sig gældende fra vugge til grav.

Figurens resultater er 'deskriptive' og ikke 'årsagssammenhænge'. En forskel på børn på tværs af mødres uddannelse betyder ikke nødvendigvis, at en høj uddannelse til mødre eksempelvis forbedrer børns testresultater. Når der er forskelle på tværs af mødres uddannelse skyldes dette forskelle i forhold som færdigheder, holdninger, personlighedstræk, miljø og/eller ressourcer i familier, hvor mødre har henholdsvis en kort, mellem eller lang uddannelse.

Færdigheder avler færdigheder

Mønsteret, vi ser fra tidligt i barndommen til sent i livet, skabes af forskelle i færdigheder og evner. Og her kan en tidlig indsats være vigtig. For færdigheder og evner udvikler sig over hele livet, men hele tiden afhængigt af hvilket grundlag man har at bygge på. *Færdigheder avler færdigheder.* Endvidere vil en styrket indsats, stær-

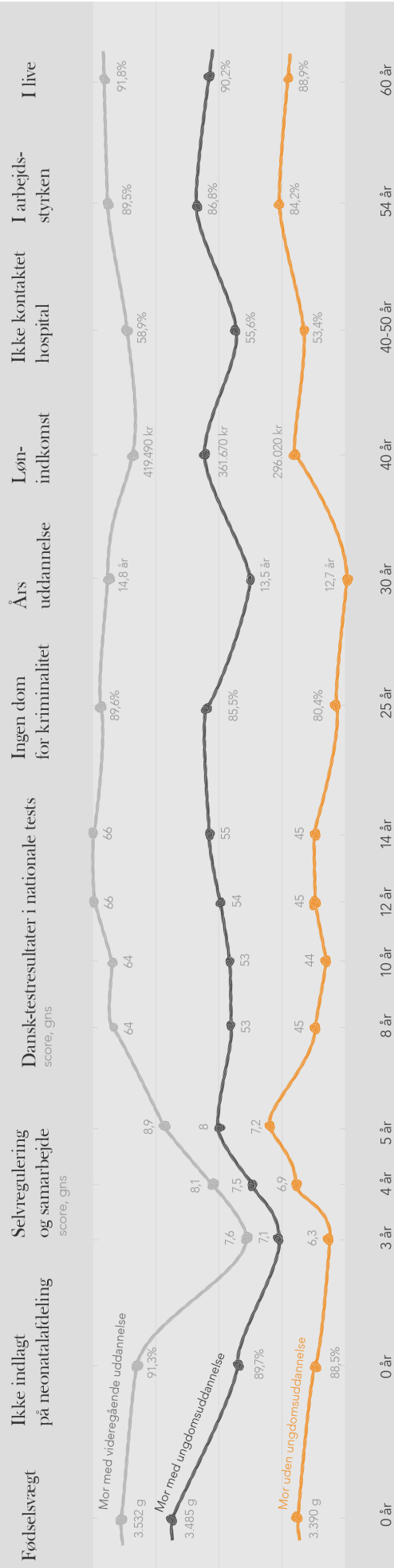
kere understøttelse eller bedre undervisning i dag også understøtte fremtidige tiltag og undervisning, fordi *læring avler læring.* Derfor er understøttelse af børns og unges udvikling i høj grad en investering i fremtiden. Flere forskningsstudier har vist, at tidlige indsatser kan være med til at give de svagest stillede bedre muligheder igennem resten af deres liv. Nogle af de seneste eksempler finder et årligt afkast på 7-13 procent af en tidlig understøttelse af børn med ressourcsvg baggrund.¹ Et afkast, der ikke bare er drevet af, at deltagerne i undersøgelsen fik længere uddannelse og derved højere løn, men i mindst ligeså høj grad af at de fik færdigheder, som medførte lavere kriminalitetsrater og bedre sundhed. Og de langsigtede fordele ved tidlige indsatser gør sig også gældende for de 'universelle indsatser', vi har i Danmark og Skandinavien generelt.² Men der er plads til forbedring af disse tiltag. Dette understreges blandt andet af studier, der finder, at øget sprogstimulering i vuggestuer og børnehaver i dag forbedrer børns sprogudvikling markant.³

En mulig indsats går dog også igennem familien, da den - på godt og ondt - er roden til social arv. Alle forældre ønsker deres børn det bedste, men det er ikke alle forældre, der har ressourcerne til at give deres børn dette. Det er blandt andet i høj grad ressourcestærke forældre, der har blik for, at deres børns færdigheder kan udvikles og understøttes løbende.⁴ Derfor går social mobilitet via en styrket bevidsthed hos alle forældre om et barns muligheder for udvikling, om vigtigheden af forældrenes adfærd og påvirkning og en mere udbredt viden om, hvilke værktøjer man kan understøtte sine børn med.

Konsekvenser for velfærdsstaten

Negativ social arv har ikke kun konsekvenser for den enkelte. De forskelle, der illustreres i figuren, vedrører stort set alle velfærdsstatens største indsatsområder og udgiftsposter. Svangreomsorg, dagtilbud, folkeskolen, ungdomsuddannelse, videregående uddannelser, retsvæsen og forebyggelse, indkomst og skat, sundhedssystemet, tilbagetrækning og alderdom. Forskellene illustrerer, hvor tidligt fundamentet til livslang ulighed lægges, da barn- og ungdommen former resten af livet.

Den usynlige tråd

**ROCKWOOL
FONDEN**
Forskning

Figuren viser fra venstre mod højre gennemsnitlige forskelle i fødselsvægt målt i gram, sandsynligheden for at blive indlagt på en neonatal afdeling lige efter fødslen, vurderede socio-emotionelle færdigheder i børnehavetiden, dansk-testresultater i de nationale tests fra 2.-8. klasse, andelen uden en dom for kriminalitet, års fuldført uddannelse, lønindkomst i kr., andel der ikke har kontaktet et hospital med henblik på behandling over en tiårs periode, andelen i arbejdsstyrken og andelen i live.

Med orange vises gennemsnit for børn/unge/voksne, hvis mor har grundskole som højst fuldførte uddannelse, med sort vises gennemsnit for børn/unge/voksne hvis mor har en ungdoms/erhvervsfaglig uddannelse som højst fuldførte uddannelse, og endelig vises gennemsnit for gruppen, hvis mor har en videregående uddannelse med grå. Alder 3-5 år, kilde: Bleses, Jensen, Nielsen, Sehested og Madsen Sjø (2016); alder 8-14, kilde: Nandrup og Beuchert (2015); resterende er ROCKWOOL Fondens Forskningsenheds beregninger på baggrund af data fra Danmarks Statistik.

Se animation af Den usynlige tråd på www.rockwoolfonden.dk

NOTER

1. Heckman, J. J. S. H. Moon, R. Pinto, P. A. Savelyev og A. Yavitz (2010), "*The Rate of Return to the High/Scope Perry Preschool Program*", *Journal of Public Economics*, 94(1-2), pp. 114-128.

Garcia, J. L., J. J. Heckman, D. E. Leaf og M. J. Prados (2016), "The Life-Cycle Benefits of an Influential Early Childhood Program", NBER Working paper no. 22993.
2. Cascio, E. U. (2017), "*Does Universal Preschool Hit the Target? Program Access and Preschool Impacts*", NBER working paper no. 23215

Datta Gupta, N. og M. Simonsen (2010), "*Non-cognitive Child Outcomes and Universal High Quality Child Care*", *Journal of Public Economics*, 94(1), pp. 30-43

Havnes, T., og M. Mogstad (2011), "*No Child Left behind: Subsidized Child Care and Children's Long-Run Outcomes*". *American Economic Journal: Economic Policy* 3(2), pp. 97-129.
- Havnes, T. og M. Mogstad (2015), "*Is Universal Child Care Leveling the Playing Field?*", *Journal of Public Economics*, 127(1), pp. 100-114
- Hjort, J., M. Sølvssten og M. Wüst, (forthcoming), "*Universal investments in infants and long-run health - Evidence from Denmark's 1937 home visiting program*", *American Economic Journal: Applied Economics*.
- Wüst, M (2012), "*Early interventions and infant health: Evidence from the Danish home visiting program*", *Labour Economics*, 19, pp. 484-495.
3. Bleses, D., A. Højen, L. M. Justice, P. Dale, L. Dybdal, S. Piasta, J. Markussen-Brown, M. C. Clausen, M. K. Andersen, og E. F. Haghish (2016) "*The Effectiveness of a Large-Scale Language and Pre-literacy Intervention: The SPELL Randomized-Controlled-Trial in Denmark*", unpublished working paper
4. Andersen, S. C. og H. S. Nielsen (2016), "*Reading intervention with a growth mindset approach improves children's skills*", *PNAS* 113(43), pp. 12111-12113.